

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-16>

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL DISCOURSE
ON THE OWNERSHIP'S MOMENT DETERMINATION
ACCORDING TO THE SALE CONTRACT IN CONTEXT
OF THE OBLIGATORINESS OF VEHICLE'S STATE
(RE)REGISTRATION**

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ
МОМЕНТУ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
ЗА ДОГОВОРОМ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ В КОНТЕКСТІ
ОБОВ'ЯЗКОВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ
(ПЕРЕРЕЄСТРАЦІЇ) ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ**

Milishchuk N. S.

*Philosophy Doctor in Law (PhD),
Judge's Assistant,
Volhynian Court of Appeal
Lutsk, Ukraine*

Міліщук Н. С.

*доктор філософії в галузі права,
помічник судді,
Волинський апеляційний суд
м. Луцьк, Україна*

Момент виникнення права власності на наземний транспортний засіб за договором є актуальним предметом дискусій правників, особливо у призмі формування прецедентної судової практики.

Чинна редакція статті 334 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) не містить конкретизації моменту набуття права власності на транспортний засіб. Одночасно з цим, в частині першій цієї статті закріплено загальне правило для визначення моменту набуття права власності за договором – з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. Вищевказаній нормі корелює положення частини другої статті 640 ЦК України, яка містить умову про те, що у разі існування визначеної актом цивільного законодавства для укладення договору необхідності передання майна або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення певної дії [1, с. 106, 191].

Отже, відповідно до проаналізованих вище норм ЦК України, момент укладення договору купівлі-продажу автомобіля (щодо якого законом встановлено просту письмову форму) збігається з моментом передачі майна (автомобіля, ключів від нього), у який, в свою чергу, у набувача виникає право власності.

Одночасно із цим, частиною одинадцятю статті 34 Закону України «Про дорожній рух» визначено, що власники транспортних засобів та особи, які використовують їх на законних підставах, зобов'язані зареєструвати (перереєструвати) належні їм транспортні засоби протягом десяти діб після придбання, митного оформлення, одержання транспортних засобів або виникнення обставин, що потребують внесення змін до реєстраційних документів. У разі наявності обтяжень реєстрація (перереєстрація) транспортних засобів здійснюється за наявності згоди обтяжувача (обтяжувачів), справжність підпису (підписів) якого (яких) засвідчено нотаріусом. Державна реєстрація транспортних засобів, у розмінні частини першої цієї статті, є комплексом заходів, пов'язаних із перевіркою документів, які є підставою для здійснення реєстрації, а також відсутності будь-яких обтяжень, у тому числі за даними Державного реєстру обтяжень рухомого майна, звіркою і, за необхідності, дослідженням ідентифікаційних номерів складових частин та оглядом транспортного засобу, присвоєнням буквено-числової комбінації номерних знаків з їх видачею або без такої, оформленням і видачею реєстраційних документів та/або їх формуванням в електронному вигляді [2].

Обов'язок реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу протягом десяти діб із дня його набуття на практиці спричинив розбіжність у думці про доцільність застосування до вказаних правовідносин положень частини першої статті 334 ЦК України («Момент набуття права власності за договором») та статті 640 ЦК України («Момент укладення договору») в частині необхідності «вчинення певної дії», як обставини, з якою пов'язується момент укладення договору.

Так, Касаційний цивільний суд Верховного Суду у постанові від 30 жовтня 2019 року у справі № 683/2694/16-ц зробив висновок про те, що сам по собі договір купівлі-продажу, вчинений у простій письмовій формі без реального зняття з реєстрації, перереєстрації транспортного засобу у визначеному порядку, не породжує правових наслідків у вигляді переходу права власності від продавця до покупця [3].

У постановах Касаційного цивільного суду Верховного суду від 30 червня 2022 року у справі № 601/1936/20 та від 26 липня 2023 року у справі № 166/817/22 міститься висновок, згідно з яким законодавцем визначений спеціальний порядок відчуження та набуття права власності на транспортні засоби, який невід'ємно пов'язаний з обов'язковою реєстрацією власником придбаного транспортного засобу у відповідних органах; продаж транспортного засобу, що має ідентифікаційний номер,

передбачає відповідне оформлення договору купівлі-продажу цього транспортного засобу, зняття його з обліку, отримання свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу (технічний паспорт) [4, 5].

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 05 квітня 2023 року у справі № 911/1278/20 не відступила від висновку Касаційного цивільного суду, викладеного у постанові від 30 жовтня 2019 року № 683/2694/16-ц, у зв'язку із неподібністю обставин та правового регулювання у справі № 911/1278/20 [6].

Обов'язковість державної реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу *de jure* не пов'язують з функціями правовстановлення чи правопідтвердження, однак *de facto* саме державна реєстрація (перереєстрація) транспортного засобу у більшості правовідносин визнається як обставина, що підтверджує визнання державою факт переходу права власності та належність такого права відповідній особі, як це, наприклад, відображено у статті 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Метою договору купівлі-продажу є перехід права власності на річ від продавця до покупця, тому право власності як речове право необхідно сприймати невіддільно від самої речі.

Фактично, закріпивши обов'язок державної реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу протягом десяти днів з дня набуття, законодавець визначив обставину, з якою пов'язує законність користування новим власником набутим транспортним засобом. Неможливість реалізації права користування частково деактивує належне власнику право володіння, адже він не має реальної можливості розпочати користування річчю, у чому й полягає призначення речі. Право користування становить мету права власності, тому набуття права власності на транспортний засіб внаслідок укладення договору купівлі-продажу у простій письмовій формі, однак без здійснення реєстрації (перереєстрації), суперечить не лише імперативно визначеному порядку користування таким майном, а й деструктуризує право власності уцілому.

Оскільки однією із обов'язкових умов набуття права власності на транспортний засіб визначено передання майна, за загальним правилом, договір необхідно вважати укладеним «з моменту передання майна» (частина друга статті 640 ЦК України). У такому разі, момент набуття права власності збігається з моментом укладення договору – «моментом передання майна» (частина перша статті 334 ЦК України).

Одночасно із цим, Касаційний цивільний суд Верховного Суду у постанові від 30 жовтня 2019 року у справі № 683/2694/16-ц визначивши, що обов'язковими умовами переходу права власності на транспортний

засіб у разі укладення договору купівлі-продажу у простій письмовій формі є передача майна і його державна реєстрація (перереєстрація), встановив юридичний зв'язок державної реєстрації (перереєстрації) із набуттям права власності на транспортні засоби за договорами купівлі-продажу, вчиненими у простій письмовій формі.

Тобто, самого передання майна недостатньо для «завершеності» процедури виникнення у набувача права власності за договором купівлі-продажу, вчиненим у простій письмовій формі, – від останнього очікується «вчинення певної дії» – державної реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу у встановленому порядку.

Принагідно варто зауважити, що незалежно від того, укладений договір купівлі-продажу транспортного засобу у простій письмовій формі (встановлена законом форма) чи з нотаріальним посвідченням (за домовленістю сторін), обов'язок набувача щодо державної реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу залишається незмінним, оскільки він пов'язаний безпосередньо з правовим режимом майна, а не формою договору купівлі-продажу.

З метою приведення законодавства у відповідність до судової практики, що склалася, 17 липня 2023 року зареєстровано законопроект № 9498 (ініціатори: Юрченко О. М., Бурміч А. П.) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо моменту виникнення права власності на транспортний засіб», яким запропоновано установити, що право власності на транспортний засіб виникає з моменту державної реєстрації, перереєстрації транспортного засобу у визначений законом спосіб та за згодою другого з подружжя у нотаріальній формі, внівши відповідні зміни до статті 334 ЦК України та статті 65 СК України [7].

Аналізуючи вищевказаний проект закону можна дійти висновку про те, що суб'єкти законодавчої ініціативи прагнуть визначити момент виникнення права власності на транспортний засіб державною реєстрацією (перереєстрацією) транспортного засобу за договором у загальному його розумінні. При цьому, пояснювальна записка до законопроекту містить обґрунтування такої необхідності виключно у контексті договорів купівлі-продажу, укладених у простій письмовій формі, урахуовуючи правовий висновок Верховного Суду у справі № 683/2694/16-ц.

Запропонований підхід змінить розуміння державної реєстрації (перереєстрації) транспортного засобу уцілому, а не лише її ролі у визначенні моменту виникнення права власності на транспортний засіб, і стане підґрунтям для визначення нових напрямків та методології подальшого дослідження проблематики.

Література:

1. Цивільний кодекс України. С.: ТОВ «ВВП НОТІС», 2023. 380 с.
2. Про дорожній рух. Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-ХІІ (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
3. Постанова Верховного Суду від 30 жовтня 2019 року у справі № 683/2694/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85354738>.
4. Постанова Верховного Суду від 30 червня 2022 року у справі № 601/1936/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078563>.
5. Постанова Верховного Суду від 26 липня 2023 року у справі № 166/718/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112609373>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05 квітня 2023 року у справі № 911/1278/20. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110208958>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо моменту виникнення права власності на транспортний засіб. Проект Закону України від 17 липня 2023 року. № 9498. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42319>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-17>

**EXPERTISE AS A MEANS OF PROOF IN CIVIL PROCEEDINGS
OR A WAY TO DELAY COURT PROCEEDINGS**

**ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЧИ СПОСІБ ЗАТЯГУВАННЯ
СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Minchenko R. M.

*Doctor of Law, Professor, Honoured
Lawyer of Ukraine, Attorney,
Head of NGO "Legal Dimension"
Odesa, Ukraine*

Мінченко Р. М.

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
адвокат,
Голова ГО «Правовий вимір»
м. Одеса, Україна*

Відповідно до ст. 129 Конституції України, суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. Серед основних засад українського судочинства, які слугують підґрунтям для